

Sobre literatura

Amanda Mikhalopulu

Esriptora

El dia 17 de maig de 2019, l'Associació Catalana de Neohel·lenistes, en col·laboració amb l'Escola Oficial d'Idiomes Barcelona-Drassanes, convidà l'escriptora Amanda Mikhalopulu. En la sessió celebrada aquell dia, l'autora llegí el text que ara editem. A més, conversà amb Mercè Guitart, la seva traductora al català, amb Kleri Skandami, cap del Departament de Grec Modern de l'EOI, i amb Jaume Almirall, president de l'ACNH i traductor de la present col·laboració, els quals també llegiren passatges d'obres de l'escriptora.

La literatura és un arranjament virtuosístic del món, i els escriptors sastres que treballen tallant i cosint sobre el patró de la vida. El desideràtum és un restabliment alleujador, una protecció —és a dir, un vestit que ens puguem posar sobre la pell per no sentir-nos sols, per no sentir-nos nus. En la literatura, cada escriptor cus una vegada i una altra el mateix vestit: planteja i torna a plantejar la mateixa pregunta de diferents maneres, amb diferents trames. Això succeeix perquè la vida és per a cadascú de nosaltres perseverança i per a tots plegats acaba amb un gran misteri, que és la nostra mort. La mort és la força motriu de cada ficció, de cada consol, amb altres paraules.

En l'interval que ens mantenim vius i tenim consciència de nosaltres mateixos, intentem donar un sentit a això que vivim, però sempre des de la perspectiva d'una angoixa vital, absolutament pròpia: qui som, com ens estimaran aquells que estimem, com es realitzaran els nostres somnis, com en tindrem de millors.

La gran literatura ens encoratja perquè dona forma a aquestes angoixes i els aporta allò que manca a la nostra vida les darreres dècades: col·lectivitat. Un dels llibres que he llegit últimament, *Els anys*, d'Annie Ernaux, podria ser el llibre més fantasmagòric de la història europea, si l'ensenyament europeu canviés de rumb i posés la literatura amb mitjans més revolucionaris a l'aula. Ernaux descriu la seva vida des de la dècada dels 40, quan va néixer, fins a l'època actual, parlant en primera persona del plural: nosaltres les franceses que vam néixer en un poblet i vam somiar en la gran ciutat, nosaltres les noietes que vam somiar un home que contindria tots els homes, nosaltres les dones que vam somiar l'Esquerra en la seva forma idealitzada i vam omplir les habitacions amb fum de cigarrets i vam escoltar la música a tot volum i vam voler llegir tots els llibres del món, però finalment hem comprovat que la vida és poqueta cosa i que ja l'única cosa sobre la qual podem conversar és sobre com hem viscut, intentant al mateix temps no farcir el relat de nostàlgia, perquè la nostàlgia ho destrueix tot.

Una cosa equivalent he volgut fer amb *Barroc*, una auto-ficció que m'utilitza a mi mateixa com a conillet d'Índies per parlar de les darreres cinc dècades a Grècia. He dividit el relat de la meva vida en cinquanta breus capítols, cinquanta històries, de la mateixa manera que

temps enrere dividia els meus cabells en trenes, perquè al vespre se m'arriressin. Totes juntes, les trenes eren els meus cabells, però cadascuna era autònoma. He triat cinquanta històries des dels cinquanta anys fins a la meva concepció, una per a cada any de la meva vida. Després he manipulat aquestes històries a la manera de la ficció, traient-ne la verborrea i l'avorriment de la vida real, la seva immobilitat, cenyint la realitat d'imaginació.

Això no ho he fet només perquè crec que la vida real té avorriment i forats negres que no es descriuen prou bé novel·lísticament sinó també perquè he volgut enterbolir les aigües. És a dir, per escriure un llibre sobre el jo que és més ampli que el nosaltres, tal com el descrivim en els altres, com si estigués tancat en ciment, en relats, anècdotes, històries que ens fan semblar valents, divertits o interessants. Calia que em tornés a relatar a mi mateixa històries mil vegades repetides sobre els meus anys infantils, la família, l'amor, els anys d'estudiant, la maternitat, la malaltia, la mort de les persones estimades, els viatges, els desenganys, procurant no reproduir històries consolidades, sinó veure'm a mi mateixa a distància, com un heroi de novel·la. El desideràtum era reescriure la meva vida com la biografia d'algú altre que conec i no conec bé, amb la «simpatia indiferent» que esperava James Joyce quan parlava d'herois de novel·la.

En algun moment de les seves vides, potser tots els escriptors s'avorreixen de la imaginació o potser comprenen que la imaginació és ocultació de si mateix: generalment empeltem els nostres herois amb característiques de persones que coneixem bé, fins i tot amb característiques pròpies. Per descriure el patiment, la contrició, o la boja felicitat, ens refugiem fins a un cert punt en els nostres propis sentiments, com actors que intenten ficar-se dins el seu paper.

En aquest sentit, el meu llibre anterior podria anomenar-se auto-ficció, perquè *La dona de Déu* —aquest és el títol— descriu la vida d'una dona a la qual la Història no va donar la possibilitat de narrar al món la seva pròpia versió, cosa que ha ocorregut en moltes ocasions a les dones escriptores al llarg dels segles. I també *M'agradaria*, un recull de narracions que s'entrellacen entre elles i que descriuen la vida d'una noieta que intenta escriure un llibre, podria ser una biografia, perquè, com deia, sempre escrivim sobre el que ens interessa i generalment ens interessa una idea obsessiva, que en cada llibre encerclém.

La meua pròpia obsessió, si és que puc expressar-la amb paraules, és: com pot una dona continuar essent nena, com s'ho fa —sense caure en l'infantilisme— per mantenir inalterat el pinyol del pensament de l'omnipotència adolescent gràcies al somni de l'escriptura. Com intenta convèncer els altres que se l'estimin escrivint històries, les quals desemboquen en altres històries provocant un vertigen formidable, i com, malgrat el vertigen, té dificultats per tancar el cercle de les històries, ja que allò que no es pot narrar no existeix.

Barroc va de l'edat de 50 cap enrere, en el sentit d'una estranya disminució de l'edat, i l'experiment en aquest llibre no té a veure només amb els límits d'un mateix, sinó també

amb els límits de la llengua. M'interessa com entenem el món per mitjà de la llengua, per això també la narradora, a *Barroc*, a mesura que es va fent petita arrenca capes de llengua, per tant també d'experiència. Quan és una dona de mitja edat que n'està fins al cap d'amunt, fa servir una llengua més complicada, a l'adolescència juga amb l'argot grec de la dècada dels 80, i quan torna a ser infant parla senzillament fins que es perd en el seu jo pre-lingüístic, el primer any de la seva vida. Escrivint, o millor reescrivint la seva llengua, simplificant-la a mesura que es va fent petita, acaba essent la que era. El passat, doncs, passa a ser un simulacre de llengua. Perquè la llengua no és només caràcter natural, també és experiència. I com a desig i aspiració, com a «vull» i «puc», cobra per endavant allò que volem fer en la nostra vida —i en la nostra ficció.

Espero que s'hagi entès: per a mi la literatura no és representació naturalista de la vida, sinó una manera de curar-nos del realisme combinant-lo amb surrealisme, expressionisme abstracte, desplaçaments temporals, infraccions urbanístiques i tot allò que està al servei de la història que volem contar. La història guia, la història busca ser dita de determinada manera. En funció de les seves necessitats la història mateixa selecciona persona narrativa, tècniques, estil, atmosfera. La història té exigències terribles, com si fos una persona que vol imposar les seves pròpies regles. Els escriptors paren l'orella i posen per escrit les històries, són els secretaris de les històries, o dit d'una altra manera, els sastres que hem dit abans.

Cartell promocional de l'última novel·la d'Amanda Mikhalopulu *Barroc* (Atenes: Kastanioti, 2018).

Més informació al lloc web d'Amanda Mikhalopulu: <http://amandamichalopoulou.com/>.

D'esquerra a dreta: Rubén Montañés, Jaume Almirall, Amanda Mikhalopulu, Kleri Skandami i Joan-Carles Blanco